בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת: ו צ**בְּרָכָה אַחַת** (יג) (נ) מְעַיִן שָׁלֹשׁ (נא) שֶׁל פֵּרוֹת דְּחוּצָה לָאָרֶץ, חוֹתֵם עַל הָאָרֶץ (נב) וְעַל הַפֵּרוֹת, וּבְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל חוֹתֵם (נג) עַל הָאָרֶץ וְעַל פֵּרוֹתֶיהָ. ק וְאִם בְּחוּץ לָאָרֶץ (נד) אוֹכֵל מִפֵּרוֹת (יד) [יד] הָאָרֶץ, חוֹתֵם גַּם כֵּן עַל פֵּרוֹתֶיהָ: יא בְּרָכָה מְעַיִן שָׁלֹשׁ דְּיֵינוּ (נה) ר אֵינוֹ חוֹתֵם עַל הַגֶּפֶן, אֶלָּא (נו) עַל

צ בְּרָכוֹת מ״ד (ע״א). ק הָרַשְׁבָּ״א שָׁם (ד״ה ולענין). ר רַבֵּנוּ יוֹנָה (לב. ד״ה וכן) וְהָרֹא״שׁ (פ״ו סי׳ מב) וְהָרַאֲבַ״ד.

בֵּאוּר הַיטֵב

וּבְפֶרַח שׁוֹשָׁן (אר״ח) כְּלָל א׳ סִימָן ג׳: ו (יג) **מְעַיִן שָׁלֹשׁ.** נִסַּח הַבְּרָכָה בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עַל הַמִּחְיָה וְעַל הַכַּלְכָּלָה וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה וּרְחָבָה שֶׁרָצִיתָ וְהִנְחַלְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ לֶאֱכֹל מִפִּרְיָהּ וְלִשְׂבֹּעַ מִטּוּבָהּ, רַחֵם ה׳ אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וְעַל מִזְבְּחֶךָ וְעַל הֵיכָלֶךָ, וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ וְשַׂמְּחֵנוּ בָּהּ, כִּי אַתָּה ה׳ טוֹב וּמֵטִיב לַכֹּל וְנוֹדֶה לְךָ עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמִּחְיָה בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמִּחְיָה וְעַל הַכַּלְכָּלָה. וְעַל פֵּרוֹת אוֹמֵר עַל הָעֵץ וְעַל פְּרִי הָעֵץ וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל אֶרֶץ וגו׳. וְעַל הַיַּיִן עַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל אֶרֶץ וגו׳, וְחוֹתֵם עַל הָאָרֶץ וְעַל הַפֵּרוֹת. ב״ח (ס״ק). אֲבָל הַמְּנָהָג לַחְתֹּם עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן: (יד) **הָאָרֶץ.** וּבְחוּץ לָאָרֶץ הַסְּמוּכָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵין צָרִיךְ לְשַׁנּוֹת מִטַּבַּעַ הַבְּרָכָה מִפְּנֵי שֶׁמָּא הַפֵּרוֹת מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הֵן, וְלֹא חָיְשִׁינַן לָזֶה. ב״ח (שם), רַבֵּנוּ יוֹנָה (לב. ד״ה ולא), מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק טז) [וּבְסֵפֶר אֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק יח) הָעֲלָה לְהַלָּכָה דְּאִם בְּוַדַּאי בָּאִים מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְחוּץ לָאָרֶץ יְבָרֵךְ עַל פֵּרוֹתֶיהָ, וְאִם בְּחֶזְקַת בָּאוּ מִחוּץ לָאָרֶץ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַל הַפֵּרוֹת, אֲבָל בִּסְפֵקָא לְעוֹלָם יְבָרֵךְ עַל הַפֵּרוֹת עַיֵּן שָׁם]:

יש כְּמָה חִלּוּקִים. וְהָרוֹצֶה לַעֲמֹד עֲלֵיהֶם יְעַיֵּן בְּתְשׁוּבָה הַנַּ״ל: ו [יד] **הָאָרֶץ.** עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב. עַיֵּן

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

וְאִם שָׁכַע מֵאֲכִילָתוֹ מְבָרֵךְ בְּרָכַת הַמָּזוֹן וְאִם לָאו מְבָרֵךְ מְעַיִן שָׁלֹשׁ, וְאַף בְּכַזַּיִת מֵהַמַּעֲרוֹבוֹת מְבָרֵךְ מְעַיִן שָׁלֹשׁ. וְדַוְקָא כְּשֶׁיֵּשׁ שָׁם טַעַם דָּגָן אֲבָל אִם אֵין בּוֹ טַעַם דָּגָן אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ שָׁם כַּזַּיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס מְבָרֵךְ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת וְאַחֲרָיו בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת בְּרָכַת הָאָרֶץ. וְאִם רֹב הָעִסָּה דָּגָן וְטַעֲמָהּ דָּגָן וְאֵין טַעַם הָאֹרֶז נִרְגָּשׁ וְאָכַל מִמֶּנּוּ כַּזַּיִת, יֵשׁ מִי שֶׁנִּרְאֶה שֶׁלְּדַעְתּוֹ צָרִיךְ לֶאֱכֹל דָּגָן כָּל כָּךְ מֵהַמַּעֲרוֹבוֹת עַד שֶׁכְּנֶגְדּוֹ אֲכָל כַּזַּיִת דָּגָן וְאָז יְבָרֵךְ בְּרָכַת הַמָּזוֹן, וְאֵין נִרְאֶה כֵּן. וְנִרְאֶה עוֹד דְּכָל שֶׁרּוֹבָּא דָּגָן סַגִּי אַף עַל פִּי שֶׁאֵין טַעֲמָהּ דָּגָן, וּכְזֶה צָרִיךְ שֶׁיֹּאכַל כָּל כָּךְ מֵהַמַּעֲרוֹבוֹת עַד שֶׁכְּנֶגְדּוֹ אֲכָל כַּזַּיִת מֵהַדָּגָן, וְאַף שֶׁיֵּשׁ כַּזַּיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס בְּהַמַּעֲרוֹבוֹת זֶה. אִם לֹא שָׁכַע מִמֶּנּוּ (אַף) [אוֹ] שֶׁאָכַל כָּל הַפְּרָס רַק שֶׁשָּׁהָה כְּאֲכִילָתוֹ יוֹתֵר מִשִּׁעוּר הַנִּזְכָּר לְעֵיל, אֵינוֹ מְבָרֵךְ רַק מְעַיִן שָׁלֹשׁ, וּמְעַיִן שָׁלֹשׁ צָרִיךְ לְבָרֵךְ אַף בְּכַזַּיִת מֵהַמַּעֲרוֹבוֹת. וּכְבָר בֵּאַרְתִּי שֶׁיֵּשׁ לְזַהֵר שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל אֶלָּא בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה. וְנִרְאֶה לִי גַּם כֵּן דְּאִם יֵשׁ יוֹתֵר מִכַּזַּיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס אֶלָּא שֶׁאָכַל בְּתוֹךְ הַפְּסוּדָה וְלֹא שָׁהָה כְּאֲכִילָתוֹ יוֹתֵר מִשִּׁעוּר הַנִּזְכָּר לְמִעְלָה, מְבָרֵךְ אַחֲרָיו בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, כֵּיוָן שֶׁאָכַל מֵהַמַּעֲרוֹבוֹת כָּל כָּךְ עַד שֶׁבְּוַדַּאי אָכַל כַּזַּיִת דָּגָן, וְגַם אָכְלוּ בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס, מְבָרֵךְ אַחֲרָיו שֵׁשׁ בְּרָכוֹת. וְדִין מַעֲרוֹבוֹת קֶמַח מַחְשִׁין וְאֹרֶז שֶׁכְּתַבְתִּי לְעֵיל, נִרְאֶה לִי דְּהוּא הַדִּין מִינִים אֲחֵרִים עִם אֶחָד מֵחֲמִשָּׁה מִינִים דִּינָם שָׁוֶה לְכָל הַדְּרָכִים שֶׁכָּתַבְתִּי. וְיֵשׁ שֶׁאֵין נִרְאֶה כֵּן מִדְּבָרָיו וּלְפִי זֶה הָיָה הַרְבֵּה חִלּוּקֵי דִּינִים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁגַּם שְׁעוֹרִים שָׁוֶה לְחִטִּים וְגַם לְעִנְיָן תַּעֲרוֹבוֹת שְׁאָר מִינִים הַבָּאִר הַיטֵב. וְעַיֵּן בְּהֲלָכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק ב׳ סִימָן נ״ה. וְעַיֵּן בְּבִרְכֵּי יוֹסֵף (ס״ק יב) בְּשֵׁם

בֵּאוּר הַלָּכָה

הוּא לְדַעַת רַשׁ״י (מא: ד״ה פת הבאה) וְרַבֵּנוּ יוֹנָה (כט. ד״ה שאין) [וְהָרַא״ה שֶׁהֲבַאנוּ לְמַעְלָה (ד״ה מברך)], וְהַתּוֹסָפוֹת (שם ד״ה אלא) חוֹלְקִים עַל זֶה. וְהִנֵּה מָצָאתִי בְּתוֹסְפוֹת הָרֹא״שׁ (שם ד״ה שאין) שֶׁהָעִתִּיק גַּם כֵּן כְּקוּשְׁיַת הַתּוֹסָפוֹת (שם) עַל רַשׁ״י, וּמִכָּל מָקוֹם לְדִינָא מִשְׁמַע מִדְּבָרָיו דְּנִקֵּט לְעִקַּר כְּפֶסֶק הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ דְּכָאן בּוֹ כַּזַּיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס אֵינוֹ מְבָרֵךְ לְבַסּוֹף רַק בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת. וְהִנֵּה בְּבָאוּר הַגְּרַ״א דִּבּוּר הַמַּתְחִיל בְּתִחָלָה, מִקּוֹרוֹ מִמַּה שֶׁאָמְרוּ (לו:) כָּל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מֵחֲמֵשֶׁת מִינֵי דָּגָן, מִשְׁמַע אִפְלוּ לֵית בֵּיהּ כַּזַּיִת בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס, וּלְפִי זֶה הָרִי״ף (כו.) שִׁפֵּים בִּדְבָרֵי רַב וּשְׁמוּאֵל [אַצַּל רִיהֲטָא דְּחִטִּין] וּלְבַסּוֹף מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן מְעַיִן שָׁלֹשׁ, עַל כָּרְחָךְ דִּסְבִירָא לֵיהּ גַּם כֵּן כְּשִׁיטַת הַתּוֹסָפוֹת הַנַּ״ל. אָכֵן בְּגִמָרָא שְׁלָפְנֵינוּ

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

בָּעֵינַן דַּוְקָא שֶׁיִּהְיֶה מִנְּכַר קְצָת טַעַם דָּגָן, דְּאִם הָיָה רַק מַשֶּׁהוּ בָּעֲלְמָא מִקְּמַח דָּגָן וְלֹא מִנְּכַר טַעֲמוֹ כְּלָל, בְּטֵל לְגַבֵּי יֶתֶר הַמִּינִים וּמְבָרֵךְ שֶׁהַכֹּל: ו (נ) **מְעַיִן שָׁלֹשׁ.** נֻסַּח הַבְּרָכָה (נ) בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עַל הַמִּחְיָה וְעַל הַכַּלְכָּלָה וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה וּרְחָבָה שֶׁרָצִיתָ וְהִנְחַלְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ לֶאֱכֹל מִפִּרְיָהּ וְלִשְׂבֹּעַ מִטּוּבָהּ, רַחֵם ה׳ אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וְעַל מִזְבְּחֶךָ וְעַל הֵיכָלֶךָ, וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ וְשַׂמְּחֵנוּ בְּבִנְיָנָהּ וְנֹאכַל מִפִּרְיָהּ וְנִשְׂבַּע מִטּוּבָהּ [וְיֵשׁ (נ) שֶׁאֵין אוֹמְרִים וְנֹאכַל מִפִּרְיָהּ וְנִשְׂבַּע מִטּוּבָהּ] וּנְבָרֶכְךָ עָלֶיהָ בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, כִּי אַתָּה ה׳ טוֹב וּמֵטִיב לַכֹּל וְנוֹדֶה לְךָ עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמִּחְיָה בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ עַל הָאָרֶץ (נג) וְעַל הַמִּחְיָה. [וְנִקְרֵאת בְּרָכָה זוֹ מְעַיִן שָׁלֹשׁ לְפִי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מֵעַיִן שָׁלֹשׁ שֶׁבְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן. דְּהַיְנוּ נֶגֶד בִּרְכַּת הַזָּן אוֹמְרִים כָּאן עַל הַמִּחְיָה אוֹ עַל הַגֶּפֶן אוֹ עַל הָעֵץ, וְנֶגֶד בִּרְכָה שְׁנִיָּה שֶׁעַל הָאָרֶץ וְעַל הַמָּזוֹן אוֹמְרִים כָּאן וְעַל אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה וְכוּ׳, וְנֶגֶד בִּרְכָה שְׁלִישִׁית שֶׁהִיא בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם אוֹמְרִים כָּאן וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם, וְנֶגֶד הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב שֶׁהִיא בְּרָכָה רְבִיעִית בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן אוֹמְרִים גַּם כֵּן כִּי אַתָּה ה׳ טוֹב וּמֵטִיב. וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בִּבְרָכָה זוֹ מֵעַיִן אַרְבַּע בְּרָכוֹת נִקְרֵאת מֵעַיִן שָׁלֹשׁ, לְפִי שֶׁעִקַּר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן מִן הַתּוֹרָה הֵם רַק שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת, וְהַטּוֹב וְהַמֵּטִיב הוּא מִדְּרַבָּנָן]. וְעַל פֵּרוֹת אוֹמֵר עַל הָעֵץ וְעַל פְּרִי הָעֵץ וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל אֶרֶץ וְכוּ׳. וְעַל יַיִן אוֹמֵר עַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל אֶרֶץ וְכוּ׳. וּלְעִנְיַן חֲתִימָה מְבֹאָר בְּסָעִיף הַסָּמוּךְ: (נא) **שֶׁל פֵּרוֹת דְּחוּץ לָאָרֶץ.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר מִפֵּרוֹת שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וַאֲפִלּוּ הוּבְאוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַאֲכָלָן שָׁם כֵּיוָן שֶׁגְּדָלוּ בְּחוּץ לָאָרֶץ [עוֹלַת תָּמִיד (סק״ח) וְאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק יח)]: (נב) **וְעַל הַפֵּרוֹת.** שֶׁאֵין יָכוֹל לוֹמַר פֵּרוֹתֶיהָ כֵּיוָן שֶׁאֵינָם מִפֵּרוֹת שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וַאֲפִלּוּ הוּבְאוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַאֲכָלָן שָׁם כֵּיוָן שֶׁגְּדָלוּ בְּחוּץ לָאָרֶץ: (נג) **עַל הָאָרֶץ וְעַל פֵּרוֹתֶיהָ.** שְׁמִשַּׁבַּח לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נָתְנָתוֹ לָנוּ אֶת הָאָרֶץ שְׁמוֹצִיאָה אוֹתָן פֵּרוֹת: (נד) **אוֹכֵל מִפֵּרוֹת הָאָרֶץ.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר כְּשֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהֵם מִפֵּרוֹת הָאָרֶץ. אֲבָל בְּסָפֵק (נה) כְּגוֹן בְּחוּץ לָאָרֶץ הַסְּמוּכָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יֹאמַר עַל הַפֵּרוֹת, (נה) וְהוּא הַדִּין כְּשֶׁאוֹכֵל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם הֵם מִפֵּרוֹת הָאָרֶץ אוֹ שֶׁהוּבְאוּ מִחוּץ לָאָרֶץ, יְבָרֵךְ גַּם כֵּן עַל הָאָרֶץ וְעַל הַפֵּרוֹת: יא (נה) **אֵינוֹ חוֹתֵם** וְכוּ׳. דִּכְמוֹ בַּחֲמִשָּׁה מִינֵי דָּגָן אוֹמֵר בַּחֲתִימָתוֹ עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמִּחְיָה וְכֵן בְּפְרִי הָעֵץ אוֹמֵר בַּחֲתִימָתוֹ עַל הָאָרֶץ וְעַל הַפֵּרוֹת, כֵּן בְּפְרִי הַגֶּפֶן צָרִיךְ גַּם כֵּן לְהַזְכִּיר אֶרֶץ בַּחֲתִימָה. וּמִכָּל מָקוֹם בְּדִיעֲבַד אִם לֹא הִזְכִּיר אֶרֶץ, כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יז) דְּיָצָא: (נו) **עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן** וְכוּ׳. טַעַם הַמְחַבֵּר מִשּׁוּם דְּיֵשׁ דֵּעוֹת בֵּין הַפּוֹסְקִים. יֵשׁ מֵרִאשׁוֹנִים דִּסְבִירָא לְהוּ דִּכְמוֹ בְּפִתִּיחַת הַבְּרָכָה מַתְחִילִין בְּיַיִן עַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן מִשּׁוּם שִׁבְחוֹ וְעִלּוּיוֹ, כֵּן צָרִיךְ

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ו (נ) מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק טז), וְשִׁנִּיתִי קְצָת מִלְּשׁוֹנוֹ עַל פִּי הַכָּתוּב בְּסִדּוּרִים שֶׁלָּנוּ. וְעַיֵּן בְּפְרִי מְגַדִּים (א״א ס״ק טז) שֶׁכָּתַב גַּם כֵּן כִּדְבָרֵינוּ, וּכְכָמָה רִאשׁוֹנִים נִזְכָּר הַנֻּסָּח כְּמוֹ בְּסִדּוּרִים שֶׁלָּנוּ: (נא) עַיֵּן בְּטוּר בְּשֻׁלְחָן סְמַ״ג (עשין כז), וְכֵן הִלְבִּישׁ וְהַמָּגֵן אַבְרָהָם (שם) הִשְׁמִיטוּהוּ מִנֻּסַּח הַבְּרָכָה, וְכֵן כָּתַב גַּם כֵּן בְּמַעֲשֶׂה רַב בְּהַנְהָגוֹת הַגְּרַ״א (סי׳ עו), **וּמִכָּל מָקוֹם הֲרוֹצֶה לֶאֱמֹרוֹ אֵין מוֹחִין בְּיָדוֹ.** שֶׁכְּכָמָה רִאשׁוֹנִים אִיתָא נֻסָּח זֶה, וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק יח): (נב) **הַגֶּה אַף שֶׁבְּמָגֵן אַבְרָהָם** (שם) **מְסַיֵּם בְּנֻסַּח הַבְּרָכָה בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ עַל [הָאָרֶץ וְעַל] הַמִּחְיָה וְעַל הַכַּלְכָּלָה וּכְמוֹ שֶׁהוּבָא נֻסָּח זֶה בְּטוּר וְאָבוּדְרָהֶם** (הל׳ ברכת בורא מיני מזונות), **לֹא הִשְׁתַּקְּתִּי** דִּכְבָר כָּתַב הַבַּיִת יוֹסֵף (ד״ה אמר ליה) עַל דִּבְרֵי הַטּוּר שֶׁמְּסַיֵּם גְּדוֹלוֹת (הלכות ברכות פ״ו) וְהָרַמְבַּ״ם (פ״ג ה״ג) וּסְמַ״ג (שם) מוֹכִיחַ בְּהֶדְיָא שֶׁלֹּא לְחַתֵּם רַק בְּוַעַל הַמִּחְיָה. וְכֵן הוּא גַּם כֵּן נָסַחַת הָרִי״ף (לב.) וְהָרֹא״שׁ (פ״ו סי׳ מב) וְכֵן נִמְצָא בְּשֵׁם רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל (מד.) הוּבָא בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ (סי׳ קסא) וְאוֹר זָרוּעַ (ח״א סי׳ קפא) וְכֵן

(ס״ק טז): (נד) מָסְקָנַת הָאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק יח):

Mishna Brura Memukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת בִּרְכַּת הַפֵּרוֹת סִימָן רח

הָאָרֶץ וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן אוֹ עַל הָאָרֶץ וְעַל הַפֵּרוֹת: **יב** (נז) שמַזְכִּירִין בָּהּ (טו) (נח) מֵעֵין הַמְאֹרָע בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ, (נט) אֲבָל לֹא בַּחֲנֻכָּה וּפוּרִים. חאִם אָכַל פֵּרוֹת מִשְׁבְּעַת מִינִים וְאָכַל מִינֵי מְזוֹנוֹת וְשָׁתָה יַיִן, יִכְלֹל הַכֹּל בִּבְרָכָה אַחַת (ס) וְיַזְכִּירֵם הַמִּחְיָה וְאַחַר כָּךְ הַגֶּפֶן וְאַחַר כָּךְ הָעֵץ, וְיֹאמַר עַל הַמִּחְיָה וְעַל הַכַּלְכָּלָה וְעַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן וְעַל הָעֵץ וְעַל פְּרִי הָעֵץ, וְחוֹתֵם עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמִּחְיָה (סא) וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן וְעַל (מז) הַפֵּרוֹת: **יג** אאִם אָכַל פֵּרוֹת מִשְׁבְּעַת הַמִּינִים וְאָכַל תַּפּוּחִים, אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל הַתַּפּוּחִים בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת, (סב) שָׁגַם הֵם בִּכְלָל בְּרָכַת עַל הָעֵץ שָׁגַם הֵם (סג) פְּרִי הָעֵץ הֵם, באֲבָל אִם אָכַל תַּפּוּחִים (סד) וְשָׁתָה יַיִן, צָרִיךְ לְבָרֵךְ בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת עַל (יז) הַתַּפּוּחִים. (סה) וְכָל שֶׁכֵּן אִם אָכַל בָּשָׂר אוֹ פְּרִי הָאֲדָמָה וְשָׁתָה יַיִן אוֹ אָכַל מִשְׁבְּעַת הַמִּינִים, שֶׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ עַל כָּל אַחַת וְאַחַת, [*] (סו) וְהוּא הַדִּין אִם אָכַל בָּשָׂר וְדָגִים אֵין בִּרְכַת עַל הַמִּחְיָה פּוֹטֶרֶת אֶת הַבָּשָׂר וְאֶת הַדָּגִים: **יד** גשָׁתָה יַיִן וּבֵרַךְ (יח) [יט] בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן (יט) (סז) לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם (סז) בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת עַל הַכֹּל, וְכֵן בִּבְרָכָה אַחֲרוֹנָה (סח) צָרִיךְ לְהַזְכִּיר עַל הָעֵץ וְעַל פְּרִי הָעֵץ: **טו** (סט) דאִם בְּדִיעֲבַד בֵּרַךְ (ע) עַל הָעֲנָבִים בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן אוֹ אַחֲרֵיהֶם עַל הַגֶּפֶן, יָצָא: **טז** השָׁתָה יַיִן (עא) וּמַיִם,

ש תוֹסְפוֹת בִּבְרָכוֹת מ״ד (ע״א ד״ה על). סֵפֶר הַמַּכְרִיעִי (פ״ג ה״ג). וְהַיְרוּשַׁלְמִי (פ״ו ה״א). וְכֵן כָּתַב הָרַב רַבֵּנוּ יוֹנָה (שם ד״ה כי). וְהָרֹא״שׁ (פ״ו סי׳ מב). וּשְׁאָר פּוֹסְקִים. ת רַמְב״ם פֶּרֶק ח׳ (הט״ו). וְרַבֵּנוּ יוֹנָה (שם ד״ה וכן) וְרֹא״שׁ (שם). וְהָרַשְׁב״א שָׁם בְּשֵׁם רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל (סה״ג). א רַמְב״ם שָׁם (הט״ו). וְהָרֹא״שׁ שָׁם. ב טוּר בְּשֵׁם אֲבִיו הָרֹא״שׁ (שם). ג שָׁם בְּשֵׁם רַבֵּנוּ יְחִיאֵל אָחִיו בְּשֵׁם אֲבִיו הָרֹא״שׁ. ד שָׁם. ה שָׁם.

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

פְּרִי הָאָרֶץ חֵלֶק ג׳ כָּתַב יְד, אִם הֵבִיאוּ צְמוּקִים מֵחוּץ לָאָרֶץ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְצָשׂוּ מֵהֶם יַיִן בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל אַף שֶׁבָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל נִגְמַר הַיַּיִן יְחַתֵּם עַל פְּרִי הַגֶּפֶן עַיֵּן שָׁם וְהוּא פְּשׁוּט: **יג [בשו״ע] וְהוּא הַדִּין אִם אָכַל בָּשָׂר וְדָגִים.** עַיֵּן בִּבְרָכֵי יוֹסֵף (סי״ב יג) שֶׁמְּבָהֵב לָאֱכֹל לְבֵיצוֹת עִם גְּבִינָה הַרְבֵּה וְאֵין מְבָרְכִין עַל הַגְּבִינָה, וְגַם רַבִּים נוֹהֲגִים לֶאֱכֹל בְּבֹקֶר כִּיסָנִין עִם גְּבִינָה וְאֵין מְבָרְכִין כִּי אִם עַל הַכִּיסָנִין, וּמִדִּין מְבָרֵךְ עַל הָעִקָּר וּפוֹטֵר אֶת הַשְּׁפָלָה נִגְהִי בָּהּ וְצָרִיךְ לְהִתְעַשֵּׂב בְּדָבָר עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְעַיֵּן שָׁם דְּלְעֵיל מִנֵּיהּ מֵיירִי בְּשָׁם מוֹרִי וְקָנֵי הָרַב דְּמִשְּׁמֵע לֵיהּ מִלְּשׁוֹן הַשּׁוּר וְהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, דְּאַף עַל גַּב שֶׁבָּאוּ הַבָּשָׂר וְהַדָּגִים לְלַפֹּת הַחֲמִשָּׁה מִינִים, וְהֵנִיחַ בְּצָרְיוֹ עַיֵּן בְּלְבִיכוֹת עִם גְּבִינָה עַיֵּן שָׁם, וּכְאֶמְת לְשׁוֹן הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ לֹא מִשְׁמַע כֵּן וְגַם לְשׁוֹן הַשּׁוּר יֵשׁ לְיַשֵּׁב: **יד [יח] בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְגַם בְּאֵלֶּה הָעוֹנֵר חוֹלֵק עַל מַהֲרִי״ו הַלָּוִי, וְעַיֵּן בְּיָד אֶפְרַיִם מַה שֶּׁכָּתַב בָּזֶה:

בְּאֵר הֵיטֵב

יב (טו) **מֵעֵין הַמְאֹרָע.** הַיְינוּ קֹדֶם שֶׁיֹּאמַר כִּי אַתָּה ה׳ טוֹב וּמֵטִיב, אוֹמֵר וְשִׂמְחֵנוּ בְּהַ וּרְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה. וּבְיוֹם טוֹב אוֹמֵר וְנָקְרְנוּ לְטוֹבָה בְּיוֹם חַג פְּלוֹנִי הַזֶּה, וְכֵן בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. וְאִם לֹא הִזְכִּיר יָצָא. מָגֵן אַבְרָהָם (סי״ק יח): **(טז) הַפֵּרוֹת.** וּבְמָרְדְּכִי (פ״ו סי׳ קנ) כָּתַב לְחַתֵּם עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמִּחְיָה וְעַל הַפֵּרוֹת וְכֵן כָּתַב הָאַגֻּדָה (סי׳ קסא), וְכֵן נִרְאֶה לִי. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״כ): **יג** ד**הַתַּפּוּחִים.** אַף עַל גַּב דְּחוֹתֵם עַל הָאָרֶץ וְעַל הַפֵּרוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתַב לְעֵיל סָעִיף י״א, מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן דְּאֵינוֹ מְזַכִּיר בְּפִתְיחָה פֵּרוֹת, לֹא יָצָא: **יד** (יח) **בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן.** טָעָה וּבֵרַךְ עַל הַיַּיִן בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ, צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן. ר״י לַוִי (כלל ה סי׳ מז), עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סי״ק כב). וּבְתְשׁוּבַת פָּנִים מְאִירוֹת (ח״א) סִימָן נ״ח חוֹלֵק וּפוֹסֵק דְּיָצָא עַיֵּן שָׁם: (יט) **בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ.** וְאִם בְּשָׁעַת

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

לְהַזְכִּיר שִׁבְחוֹ גַּם בַּחֲתִימַת הַבְּרָכָה, וְיֵשׁ מַרְאשׁוֹנִים דְּסָבְרִי לְהוּ דְּבַחֲתִימַת הַבְּרָכָה דַּי אִם יַזְכִּיר סְתָם וְעַל הַפֵּרוֹת, וְאֵין לְשַׁנּוֹת נֻסְחָתוֹ מִשְּׁאָרֵי בְּרָכוֹת. וּלְכָךְ סְתָם הַמְחַבֵּר לְהוֹרוֹת דְּיָכוֹל לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ שֶׁיִּרְצֶה, (ט) וְעַיֵּן בָּאַחֲרוֹנִים דְּמִשְּׁמַע מֵהֶם דְּהַמְנַהֵג לְחַתֵּם עַל הָאָרֶץ וְעַל הַגֶּפֶן. וּמִכָּל מָקוֹם בְּדִיעֲבַד (מ) אִם סִיֵּם עַל הָאָרֶץ וְעַל הַפֵּרוֹת בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ וְכוּ׳ יָצָא: **יב** (נז) **מַזְכִּירִין בָּהּ.** בֵּין עַל מֵינֵי מְזוֹנוֹת (מט) וּבֵין עַל הַיַּיִן וְעַל פֵּרוֹת הָאָרֶץ: (נח) **מֵעֵין הַמְאֹרָע.** הַיְינוּ (מט) קֹדֶם שֶׁאוֹמַר כִּי אַתָּה ה׳ טוֹב וּמֵטִיב, יֹאמַר בְּשַׁבָּת וּרְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, וּבְיוֹם טוֹב אוֹמֵר וְנָקְרְנוּ לְטוֹבָה בְּיוֹם חַג פְּלוֹנִי הַזֶּה, וְכֵן בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ יֹאמַר וְנָקְרְנוּ לְטוֹבָה בְּיוֹם רֹאשׁ חֹדֶשׁ הַזֶּה. (ס) וּבְדִיעֲבַד אֲפִלּוּ לֹא הִזְכִּיר מֵעֵין הַמְאֹרָע יָצָא: (נט) **אֲבָל לֹא וְכוּ׳.** דְּהָא אֲפִלּוּ בִּבְרָכַת הַמָּזוֹן אֵינוֹ מַחֲיֵב לְהַזְכִּיר מִצַּד הַדִּין רַק מִצַּד מִנְהָגָא, וְכָאן לֵיכָא מִנְהָג כְּלָל עַל זֶה [הַגְּרַ״א]: (ס) **וְיַזְכִּירֵם הַמִּחְיָה.** לְפִי שֶׁבִּרְכָתוֹ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת (סה) שֶׁהִיא חֲשׁוּבָה וּמְבֹרָרֶת וְגַם קוֹדֶמִין בַּפָּסוּק, וְאַחַר כָּךְ יַיִן שֶׁגַּם כֵּן חָשׁוּב וְיֵשׁ לוֹ בְּרָכָה בִּפְרָטִיּוּת: (סא) **וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן וְעַל הַפֵּרוֹת.** בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״כ) מְצַדֵּד שֶׁלֹּא לוֹמַר רַק וְעַל הַפֵּרוֹת, וְכֵן מַשְׁמַע בְּבֵאוּר הַגְּרַ״א. וּמְנַהֵג הָעוֹלָם כְּהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, (סב) וּבְרָכָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה לֹא שַׁיָּךְ כָּאן דְּאֵין מוֹסִיף שָׁם, אִם כֵּן אֵין קְפִידָא שֶׁיֹּאמַר פְּרִי הַגֶּפֶן וּפֵרוֹת. וְעַל כָּל פָּנִים בְּדִיעֲבַד אִם לֹא אָמַר פְּרִי הַגֶּפֶן בְּוַדַּאי אֵין חוֹזֵר [חַיֵּי אָדָם (ח״א כלל נ ס״ה)]: **יג** (סב) **שֶׁגַּם הֵם וְכוּ׳.** הָא לְאו הָכִי, אֵין בְּרָכָה מֵעֵין שֵׁשׁ פּוֹטֶרֶת בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת וְכֵן לְהֶפֶךְ [אַחֲרוֹנִים]: (סג) **פְּרִי הָעֵץ הֵם.** פְּרוּשׁ אֶלָּא שֶׁמִּפְּנֵי שֶׁאֵין חֲשׁוּבִין כָּל כָּךְ לֹא קָבְעוּ עֲלֵיהֶן בְּרָכָה זוֹ, וַעֲכְשָׁו שֶׁמְּבָרֵךְ בְּלָאו הָכִי, בְּרָכָה זוֹ פּוֹטֶרֶת. (סג) וְדַוְקָא אִם אָכַל תַּפּוּחִים עַצְמָן, אֲבָל סְתָמָן וְשָׁתָה יַיִן, וּפְסַק בְּרָכוֹת לְהָקֵל: **טז** (עא) **וּמַיִם.** וְהוּא הַדִּין כָּל

שַׁעַר הַצִּיּוּן

יא (ע) ט״ז (ס״ק יד) וּמָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יט) וְאַלְיָה רַבָּה (ס״ק יט) וּמָגֵן גִּבּוֹרִים (אלף המגן ס״ק סה): **(ס)** חַיֵּי אָדָם (ח״א כלל נ ס״ג). וּבְקָרְבָּן דְּדַעַת הַגְּרַ״א דְּהַעִקָּר כִּסְבָרָא אַחֲרוֹנָה: **יב (סב)** כֵּן מַשְׁמַע בְּתוֹסְפוֹת (מגי׳ ד״ה על): **(נמ)** כֵּן מוּכָח בַּפּוֹסְקִים: **(ס)** מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יח). וְכִפְּה טְעָמִים בָּזֶה, אֶחָד דְּהָא אֵינוֹ מַחֲזִיר וְסָגֵי דְּלֹא אָכַל זֶה, וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן קפ״ח (ס״ו) **טַעַם זֶה עַל רֹאשׁ חֹדֶשׁ** שֶׁאֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ בְּכָל גַּוָּנֵי, וְכֵן מָצָאתִי בְּחִדּוּשֵׁי הָרְאָ״ה (פקודת הלויים מג׳). וְעוֹד דְּהָא כְּפָה פּוֹסְקִים חוֹלְקִין וּסְבִירָא לְהוּ דְּאֵין צָרִיךְ לְהַזְכִּיר כְּלָל וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה וצריך), וְגַם בִּירוּשַׁלְמִי (פ״ו ה״א) גּוּפָא מַשְׁמַע דְּהוּא רַק לְהַתְחִלָּה, דְּקָאָמַר רַבִּי יִרְמְיָה הוֹאִיל רַבִּי וְצִירָא חַס לָהּ, אֲנַן צְרִיכִין לְמֵיחַשׁ לָהּ: **(סא)** ט״ז (ס״ק טה): **(סג)** פְּרִי מְגַדִּים (א״א סק״כ). וְכֵן מְצַדֵּד הָאֲלִיָּה רַבָּה (ס״ק כב) עַיֵּן שָׁם

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] בְּסֵדֶר בִּרְכַת הַנֶּהֱנִין (פ״א ה״ד) פָּסַק כְּהַמַּג״א שֶׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת עַל הַתַּפּוּחִים אֲפִילּוּ חָתַם עַל הָאָרֶץ וְעַל הַפֵּרוֹת. **ב]** בְּשׁוּ״ע הָרַב (סי׳ רב ס״ו) פָּסַק שֶׁלֹּא יָצָא. וּבְהַגּ״ה שָׁם כָּתַב: אֲבָל בְּסִידּוּר הַשְׁמִיט דִּין זֶה, וְכִמְדוּמֶה לִי שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ נ״ע שֶׁאִם שִׁחֵזֵר בּוֹ וּפָסַק כְּאִבֵּן הָעוֹזֵר שֶׁיֵּצֵא בִּבְרָכַת בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah